

15 maatregelen voor sterk en eerlijk klimaatbeleid

**NATUUR
& MILIEU**

Laat zien dat het kán

15 effectieve klimaatmaatregelen met draagvlak

Vanuit verschillende organisaties, verenigingen en de brede Maatschappelijke Alliantie onder regie van het Nationaal Klimaat Platform zijn de afgelopen maanden voorstellen aangereikt om op te nemen in de voorjaarsnota ten behoeve van het behalen van het klimaatdoel voor 2030.

Uit de Klimaat en Energieverkenning (KEV) 2024 van het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) bleek dat het huidige klimaatbeleid onvoldoende is voor het behalen van het doel om in 2030 55% CO₂-equivalent emissiereductie ten opzichte van 1990 te realiseren. Het beleids gat is 16 tot 24 Mton CO₂-equivalent.

Op basis van de verschillende voorstellen en de bestaande inschattingen van de effectiviteit van de maatregelen heeft Natuur & Milieu de 15 meest effectieve maatregelen geselecteerd waar voor het grootste deel breed draagvlak voor is. Bij de selectie van maatregelen is tevens rekening gehouden met de overheidsfinanciën en een eerlijke verdeling over de klimaatsectoren.

Deze 15 maatregelen leiden opgeteld tot een verwachte jaarlijkse emissiereductie in 2030 van ruim 23 Mton. Hierbij moet wel worden opgetekend dat het huidige klimaatbeleid niet verder wordt uitgekleed. Concreet betekent dit dat er bijvoorbeeld wordt vastgehouden aan de Europese verplichting voor waterstof in de industrie en dat vol wordt doorgegaan met de Regionale Energie Strategieën. Daarnaast geldt dat er enige overlap tussen een aantal maatregelen is en de effectschattingen die eerder opgesteld zijn kunnen tegenvallen omdat er ondertussen tijd verloren gegaan is, en daarmee ook de potentie voor 2030 van de maatregelen. Om het minimale gat van 16 Mton met zekerheid te dichten zijn dus praktisch alle maatregelen nodig.

Daarnaast is het, in lijn met de oproepen van de andere organisaties en allianties, randvoorwaardelijk om ruim baan te geven voor de opschaling en versnelling van (procedures rond) investeringen in energie-infrastructuur en ontsluiting van duurzame bronnen, bijvoorbeeld voor warmte, de aanpak van de stikstofimpasse, en onorthodoxe maatregelen ter bestrijding van netcongestie. Van belang voor draagvlak is om hier eerst de randvoorwaarden op orde te hebben zoals de doorlooptijd bij het bevoegd gezag en de capaciteit bij de Raad van State, voordat er aan inspraakprocedures getornd wordt. Doe

het ook in 1 keer goed: versterk bij de aanleg van groene energie natuur en landschap, en maak gebruik van natuur en landschap als klimaatbuffer.

In dit document worden de verschillende maatregelen per klimaatsector toegelicht. Naast de eigen inzichten van Natuur & Milieu zijn de volgende bronnen gebruikt:

- [Menukaart NVDE](#)
- [Oproep maatschappelijke alliantie](#)
- [Oproep G40](#)
- [IBO klimaat](#)
- [Keuzewijzer Klimaat en Energie](#)

Industrie/bedrijven

Intensivering maatwerkafspraken met keuzemoment

Deze maatregel is genoemd door de NVDE in zijn menukaart. Essentie is om maatwerkafspraken te versnellen door een bindend keuzemoment te introduceren. Na maximaal twee jaar gesprekken kan een bedrijf kiezen tussen drie opties:

1. **Emissievrij.** Er komt een overtuigend plan om een netto emissievrije fabriek te zijn, uiterlijk 2040. Met een mooie tussenstap in 2030. Deze bedrijven staan vóór in de rij voor financiële ondersteuning vanuit maatwerkafspraken en vanuit de reguliere regelingen (SDE++ en OWE), en voor een grotere netaansluiting en voor snelle procedures vanuit overheden.
2. **Exitroute.** Het bedrijf ziet onvoldoende perspectief om emissievrij te ondernemen in Nederland en maakt afspraken over geregisseerde sluiting voor 2030, inclusief een sociaal plan. Dit bedrijf ontvangt financiële steun uit de middelen voor de maatwerkafspraken, vergelijkbaar met het eerdere 'kolenfonds'. De overheid draagt bij omwille van sociale redenen maar ook omdat het bedrijf met deze stap Nederland helpt te voldoen aan de klimaatwet.
3. **Afwachten.** Het bedrijf concludeert dat de onzekerheden te groot zijn en wacht af hoe de markt en het ETS zich ontwikkelen. Ondertussen gaat het door met de huidige productie op basis van fossiele energie en/of neemt het reducerende maatregelen voor zover ze die rendabel vindt binnen het ETS. Dit bedrijf staat dan wel achter in de rij voor elke vorm van ondersteuning, ook wanneer uiteindelijk voor vergroening via maatwerkafspraken wordt gekozen.

Strenger optreden richting grote bedrijven die potentieel veel publiek geld ontvangen kan ook vanuit de samenleving op steun rekenen. Uit onderzoek van [onder andere de TU Delft](#) blijkt dat er steun is voor maatregelen gericht op de grote vervuilers en dat de burger zelf ook bereid is ambitieuzer klimaatbeleid

te accepteren als het zichtbaar is dat er streng beleid gevoerd wordt tegen de grote vervuilende sectoren.

Effectschatting: 4 Mton

Inschatting additionele kosten Rijksoverheid: € 0 mln., bestaande budget maatwerkafspraken is afdoende.

Verhoging CO₂-heffing industrie

Deze maatregel is in de keuzewijzer klimaat al genoemd. Hierin wordt uitgegaan van een verhoging van de CO₂-heffing naar € 216 per ton. Zoals bij de vorige maatregel aangegeven blijkt uit onderzoek dat er brede maatschappelijke steun is voor streng optreden richting vervuilende sectoren.

Effectschatting: 3 Mton

Inschatting additionele kosten Rijksoverheid: € 0 mln.

Financiering circulaire businessmodellen

Door voor bedrijven de huidige onrendabele top van circulaire businessmodellen te vergoeden op een vergelijkbare wijze als nu met de SDE++ gebeurt kan er veel klimaatwinst geboekt worden en tegelijkertijd een stap gezet worden richting een circulaire economie. Meer dan de helft van de broeikasgasemissies wereldwijd worden veroorzaakt door de winning, het gebruik en het verwerken (verbranden) van grondstoffen. Ook in Nederland zijn hier grote stappen mee te zetten. Helaas staan op dit moment veel bedrijven in de circulaire economie op omvallen. Steun voor deze bedrijven en andere bedrijven die de overstap willen maken naar een circulair businessmodel heeft draagvlak bij maatschappelijke organisaties, bij het bedrijfsleven en bij een groot deel van de bevolking.

Effectschatting: 1-3 Mton

Inschatting additionele kosten Rijksoverheid: € p.m.

Betere handhaving besparingsplicht bedrijven

De brede Maatschappelijke Alliantie noemt deze maatregel in hun recente pleidooi. Door bedrijven energiebesparende maatregelen te laten nemen die zichzelf terugverdienen worden deze bedrijven ook minder gevoelig voor eventueel toekomstige schommelingen van de energieprijis. Daarnaast is het voor het draagvlak van klimaatbeleid bij de burger van belang om te zien dat bedrijven ook stappen moeten zetten. Dit blijkt uit het eerdergenoemde onderzoek van onder andere de TU Delft.

Effectschatting: 1,7 Mton

Inschatting additionele kosten Rijksoverheid: € 25 miljoen jaarlijks

Gebouwde omgeving

Inzet op houtbouw en biobased bouwen

Door meer hout en biobased materialen toe te passen in de bouw worden emissies vermeden die optreden bij de toepassing van beton en staal. Daarnaast wordt er ook koolstof vastgelegd in gebouwen. Deze maatregel draagt dus tevens bij aan een streven naar negatieve emissies. Voor het opschalen van de keten is subsidie nodig. Door het normeren van de CO₂-emissies van het bouwen en het meerekenen van de biogene opslag van koolstof, kan de toepassing worden gestimuleerd. Deze maatregel is in het IBO klimaat verder uitgewerkt. Nederlandse boeren kunnen producent van de benodigde grondstoffen worden. Als dit gestimuleerd wordt draagt dit ook bij aan het oplossen van de stikstofimpasse met perspectief voor de boer.

Effectschatting: 1,8 Mton (substitutie + vastlegging)

Inschatting additionele kosten Rijksoverheid: € 100 miljoen jaarlijks

3 miljard extra voor verduurzaming woningen

Met isolatie van woningen wordt energie bespaard, worden kwetsbare huishoudens geholpen en wordt CO₂-uitstoot vermeden. Zowel de Maatschappelijke Alliantie, als de gemeenten verenigd in de G40 roepen op om hier zwaarder op in te zetten. Door gericht kwetsbare huishoudens te helpen draagt deze maatregel ook bij aan het bestrijden van energiearmoede en versterkt het maatschappelijk draagvlak voor klimaatbeleid.

Effectschatting: 1 Mton

Inschatting additionele kosten Rijksoverheid: € 3 miljard

Normering hybride warmtepomp

De hybride warmtepomp normering is onderdeel van zowel de oproep van de Maatschappelijke Alliantie, als de gemeenten verenigd in de G40. Ook vanuit producenten en installateurs is er steun om vast te houden aan deze maatregel. Indien dit op de juiste wijze wordt ingevoerd is er geen sprake van dwang die huishoudens niet kunnen dragen. Naast dat het één van de meest effectieve klimaatmaatregelen is voor de gebouwde omgeving, kan het ook leiden tot innovatie in de sector. Een vergelijkbaar effect zagen we bijvoorbeeld bij de uitfasering van de gloeilamp.

Effectschatting: 0,8 Mton

Inschatting additionele kosten Rijksoverheid: € 0,7 miljard (flankerend ISDE budget)

Energiedelen in plaats van salderen

Lokaal energie delen met mensen uit de buurt leidt tot een verlaging van netcongestie en zal, als het goed vormgegeven is, ook zonnepanelen aantrekkelijk houden voor consumenten wanneer salderen afgeschaft wordt. De G40 heeft in hun oproep uitgewerkt wat de noodzakelijke vormgeving is van dit beleid.

Effectschatting: 0,5 Mton

Inschatting additionele kosten Rijksoverheid: € 0 mln.

Pakket uitbreiding warmtenetten

Warmtenetten zijn essentieel voor de verduurzaming van de gebouwde omgeving. Moeilijk te verduurzamen woningen kunnen hier op grote schaal onafhankelijk van aardgas gemaakt worden. Warmtenetten zorgen ook voor minder netcongestie dan andere duurzame warmtebronnen. Helaas stagneert de ontwikkeling van warmtenetten. Naast een vlotte afhandeling van de WCW is aanvullend beleid op te stellen om warmtenetten van de grond te krijgen. Zowel de maatschappelijke alliantie, als de gemeenten en de NVDE doen hier voorstellen voor. Indien dit goed vorm wordt gegeven adresseert dit ook het vraagstuk van een betaalbare warmtevoorziening voor kwetsbare huishoudens. Concreet wordt opgeroepen voor ruimere subsidie voor het hoofdnet, het distributienet (WIS), de warmtebronnen (SDE++) en de aansluiting. Ook korting voor aangesloten huishoudens op de nettarieven wordt bepleit. Deze huishoudens hebben minder impact op het energienet, dus die korting is te rechtvaardigen. Dit draagt bij aan de betaalbaarheid. Tot slot wordt opgeroepen tot een waarborgfonds voor ontwikkeling en invoering om met lager financieel risico (en dus lagere financieringskosten) de netten te kunnen ontwikkelen.

Effectschatting: 0,2 Mton

Inschatting additionele kosten Rijksoverheid: € 1 miljard eenmalig, € 90 miljoen jaarlijks

Landbouw

Vernatten veenweide

Eén van de grootste bronnen van broeikasgassen uit de landbouw is de oxidatie van veen. Door het vernatten van veenweide wordt deze oxidatie tegengegaan. Door de vernatting zal het land wel anders gebruikt moeten worden omdat het minder geschikt wordt voor zware machines en vee. De kosten voor deze maatregel vloeien voort uit het ondersteunen van de agrariër bij het maken van de transitie. Dit draagt tevens bij aan het oplossen van het stikstofprobleem.

Effectschatting: 1,2 Mton

Inschatting additionele kosten Rijksoverheid: € 300 miljoen jaarlijks

Norm voor Groot Vee Eenheden (GVE)

Het IBO klimaat heeft deze maatregel destijds al doorgerekend. Door te normeren op het aantal Groot Vee Eenheden (GVE) per hectare kan de uitstoot van de landbouw drastisch naar beneden. Het bijkomende voordeel is dat dit ook in hoge mate bijdraagt aan het oplossen van het stikstofprobleem. Deze maatregel wordt ook gesteund door de coalitie van VNO-NCW, Bouwend Nederland, Natuurmonumenten en Natuur & Milieu waarbij voor een stapsgewijze grondgebondenheid wordt gepleit.

Effectschatting: 3 Mton

Inschatting additionele kosten Rijksoverheid: € 0 mln.

Mobiliteit

EV norm in zakelijke markt

Zorg dat werkgevers kiezen voor een EV als zij een auto aanbieden aan hun werknemer. Dit kan door fiscale maatregelen of het verplicht stellen van het verduurzamen van de zakelijke vloot per 2027. Door het vergroten van het aandeel elektrische auto's in de zakelijke markt zal op termijn ook het tweedehands aanbod voor consumenten aantrekkelijk worden.

Effectschatting: 0,7 Mton

Inschatting additionele kosten Rijksoverheid: € 900 miljoen per jaar door misgelopen BPM en accijns (afhankelijk van toekomstig beleid)

Verbreden vrachtwagenheffing met terugsluis

Een zeer effectieve maatregel is het verbreden van de vrachtwagenheffing. Dit kan door N-wegen en een deel van de gemeentelijke wegen waar uitwijk wordt verwacht ook mee te nemen. Indien de opbrengsten worden ingezet voor verduurzaming van de sector leidt dit tot beperkte lasten voor de markt.

Effectschatting: 1 Mton

Inschatting additionele kosten Rijksoverheid: € 0 mln.

Verhogen vliegbelasting

In de luchtvaart 'betaalt de vervuiler' nog onvoldoende. De huidige 'vlakke' taks op vliegen dekt slechts 30% van de externe kosten van de klimaat-, geluid- en milieuschade van de luchtvaart. Daarmee draagt de luchtvaartsector nog altijd veel minder bij aan de algemene middelen dan andere sectoren. Het verhogen van de huidige vliegbelasting zorgt, afhankelijk van de verhoging, voor minder

vliegbewegingen en draagt zo bij aan het terugdringen van CO₂-uitstoot. Dit is een gemakkelijke manier om juist mensen die vliegen (<50% van de Nederlanders) bij te laten dragen aan de externe kosten van klimaatschade én het dichten van het begrotingstekort. Het is rechtvaardiger dan een algemene maatregel zoals btw-verhoging op boodschappen, omdat de veroorzakers van de klimaatschade deze zelf betalen in plaats van de (ook veel niet vliegende) burger. Deze maatregel past ook in het kabinetsvoornemen om een gedifferentieerde vliegbelasting in te voeren.

Een verhoging van de vliegbelasting met € 18,- of € 55,- per passagier (zie [IBO Klimaatakkoord](#) Fiche 4.8a, varianten A1 en A2) levert al significante klimaatwinst op (tussen de 0,6 tot meer dan 1,5 Mton CO₂ en respectievelijk € 370 miljoen tot meer dan € 1.000 miljoen structureel per jaar op voor de uit Nederland vertrekkende vluchten.

Effectschatting: 0,6 tot >1,5 Mton

Inschatting additionele kosten Rijksoverheid: € 0 mln.

Inschatting extra opbrengsten Rijksoverheid: € 370 tot € 1.000 miljoen per jaar

Elektriciteit

Verplichte CO₂-vrije elektriciteitsproductie in 2035

Het voornemen van de overheid om in 2035 een 100% CO₂-vrije elektriciteitssector te hebben kan worden vastgelegd in een leveranciersnorm. Deze maatregel leidt tot duidelijkheid voor de sector, een level playing field, en ontwikkeling van het noodzakelijke CO₂-vrije vermogen (ook flex). De verwachting van de NVDE en Natuur & Milieu is dat deze maatregel ook al in 2030 effect zal hebben op het geplaatste duurzame vermogen waardoor de restemissie van de sector in 2030 daalt. De overheid kan met flankerend beleid zoals een investeringssubsidie voor gascentrales op waterstof of een capaciteitsmarkt ervoor zorgen dat de ontwikkeling van het benodigde vermogen op tijd op gang komt. Dit kan worden uitgewerkt in een routekaart CO₂-vrije flex.

Effectschatting: 1 Mton

Inschatting additionele kosten Rijksoverheid: € p.m., afhankelijk van flankerend beleid. De norm zelf leidt niet tot kosten voor het Rijk.